

Попова Л.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Федишин М.П.

кандидат економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Білявська А.В.

магістр,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Popova Liubov, Fedyshyn Maiia, Bilyavska Anastasiia

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Привидишення глобалізаційних та євроінтеграційних процесів сьогодні сприяє загостренню конкуренції на ринку фінансових послуг та в сегменті страхування як його складника зокрема. Потужна конкуренція з боку іноземних страхових організацій пояснюється їх багаторічним досвідом, високими стандартами якості надаваних послуг, а також продуктивним інноваційно-технологічним прогресом як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку. У таких умовах однією з базових умов для поліпшення рівня конкурентоспроможності вітчизняних страховиків є інноваційний розвиток страхової діяльності в Україні. Актуальність даного питання зумовлюється також потребою активізації належного функціонування страхового сегмента України як складової частини фінансової системи на підтримці впровадження інновацій. Із метою практичного використання новітніх засобів, програмного забезпечення та технологій у страхову діяльність в Україні попередньо потрібно провести огляд зарубіжного досвіду їх впровадження, можливих векторів для подальшого розвитку у цій сфері, а також перешкод та можливих проблем у цьому напрямі, що існують сьогодні.

Ключові слова: інновація, страховий ринок, InsurTech, цілі зростання, дослідно-конструкторські роботи.

Постановка проблеми. Проблеми в управлінні інноваційними процесами у страхуванні в Україні спричинені численними чинниками, серед яких: слабкий розвиток інфраструктури вітчизняного страхового ринку, відсутність довгострокових стратегічних планів розвитку страхування, обмежені інвестиційні потоки в дану сферу зокрема, брак кваліфікованих кадрів в інноваційному сегменті, песимістичні очікування щодо економічного прогресу України загалом. Усе перелічене зумовлює високий рівень актуальності дослідження перспективних напрямів нарощення ефективності вітчизняної страхової галузі шляхом її інноваційно-технологічного реформування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням теоретичних засад та характерних особливостей розвитку страхової діяльності на базі інноваційного розвитку займалися такі вітчизняні науковці, як В. Базилевич [1], Р. Пікус, О. Залетов, Н. Приказюк [2] та ін. Серед російських учених питання інновацій у страховій діяльності досліджено в працях Ю. Платонова [3], Л. Кисельова, А. Соломатіної, В. Шахова, Р. Фатхутдінова, С. Зав'ялова [4], Р. Юлдашева. Серед зарубіжних еконо-

містів питаннями інновацій у страхуванні цікавилися М. Рейнор, В. Зултовські, П. Віелрейчер, С. Крістенсен, С. Вілрайт, Р. Косія, М. Мюлер-Рейхарт, К. Кйонсан та ін. При цьому більшість досліджень має загальноознайомчий характер. Конкретні особливості рівня розвитку інновацій у страхуванні на вітчизняному ринку не окреслено як такі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження значення та місця інновацій і новітніх технологій страховій діяльності загалом, а також особливостей та перспектив інноваційного прогресу вітчизняних страхових організацій.

Виклад основного матеріалу. Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» [5], інновації являють собою новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

У секторі страхування використовується специфічний термін, яким позначаються усі нові розробки та технології цієї галузі – InsurTech. Обсяги інвестицій

у сектор InsurTech насправді вагомій: починаючи з 2011 р. було інвестовано близько 4,74 млрд. доларів. Згідно з аналітичними прогнозами, у період між 2016 та 2020 рр. очікується щорічний приріст даного сектору в середньому на 10% [6].

При цьому не варто випускати з уваги той факт, що страховий ринок України у процесі свого розвитку та повноцінного становлення все ще стикається з низкою проблем. За своєю природою страховий ринок є досить динамічним, тому перш ніж оцінювати потенціал його інноваційного розвитку, за доцільне було б дослідити стан вітчизняного страхового ринку загалом. Інформацію про підсумки діяльності страховиків за 2016–2018 рр. візьмемо з даних, наданих Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [7–10].

Розглянемо кількісний потенціал суб'єктів вітчизняного страхового ринку впродовж останніх років.

Упродовж 2016–2018 рр. кількість діючих страховиків в Україні має стабільну тенденцію до зниження. Загалом за три роки кількість страхових компаній скоротилася на 29 од. (на 9,35%) – дев'ять компаній типу Life та 20 – Non-Life. Така динаміка на ринку продовжується й упродовж першого півріччя 2019 р. Станом на 30 червня 2019 р. на ринку діють 249 страховиків, з яких 26 – типу Life.

Основними індикаторами під час аналізу рівня стійкості, інвестиційної привабливості та надійності страховиків є загальні обсяги активів, якими вони оперують, обсяги сформованих ними резервів, а також рівень одержуваних ними страхових премій та здійснюваних ними страхових відшкодувань.

Дослідимо динаміку активів та сформованих страховиками резервів за останні роки (рис. 1).

Відповідно до динаміки, відображеної на графіку, поданому вище, варто відзначити щорічне зростання як сукупних активів страхових компаній (на 7 417,7 млн. грн за три роки), так і страхових резервів (на 6 038,9 млн. грн). Такі тенденції, своєю чергою, мають за наслідок розширення можливостей страхових компаній у розрізі інвестиційної діяльності.

Якщо розподілити страхові резерви за напрямками їх інвестування, структура за 2018 р. буде такою: 42,1% – банківські вклади, 28,9% – цінні папери, що емітуються державою, 13,9% – права вимоги до перестраховиків, 8,6% – грошові кошти на поточних рахунках. При цьому на розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій інвестовано лише 0,001%! Коливання у структурі за роками були зовсім незначними.

Важливим джерелом забезпечення страхової діяльності страховиків є обсяги валових страхових премій, що ними одержуються. Обсяг страхових премій, одержуваних страховиками, на протипагу скороченню кількості страхових організацій стабільно зростає впродовж цих же аналізованих років на 14 197,2 млн. грн (на 40,37%). Цьому посприяло збільшення обсягів страхових контрактів за всіма типами контрагентів, а найбільше – від перестраховиків. Вартість страхових премій, що надійшла від них, лише за 2017 р. зросла на 5 867,8 млн. грн (в 1,647 рази) і лише незначно скоротилася у 2018 р. – на 1 350,1 млн. грн. Таке явище можна пояснити бажанням страхових компаній «залишатися на плаву» та не зазнавати занадто великих збитків за раптових масштабних ризиків, причинами яких можуть стати нестабільна економіка, військові дії, а також природні катаклізми, тенденції до яких спостерігаються дедалі більш виражено останніми роками.

Щоб досягти успіху в динамічному середовищі сучасного страхового ринку, інноваційні можливості, які колись уважалися такими, які б непогано було мати страховій компанії, повинні стати пріоритетними у їх повсякденному бізнесі. Інновації дають змогу страховикам упорядкувати надавані операції, трансформувати функції, створювати ефективність та розвивати продуктивні можливості.

За результатами досліджень, лише 30% респондентів зі страхування заявляють, що вони переслідують інновації як пріоритетні цілі своєї роботи. Основними перешкодами для інновацій вони називають нестачу ресурсів як у навичках, так і в грошах, а також консервативну

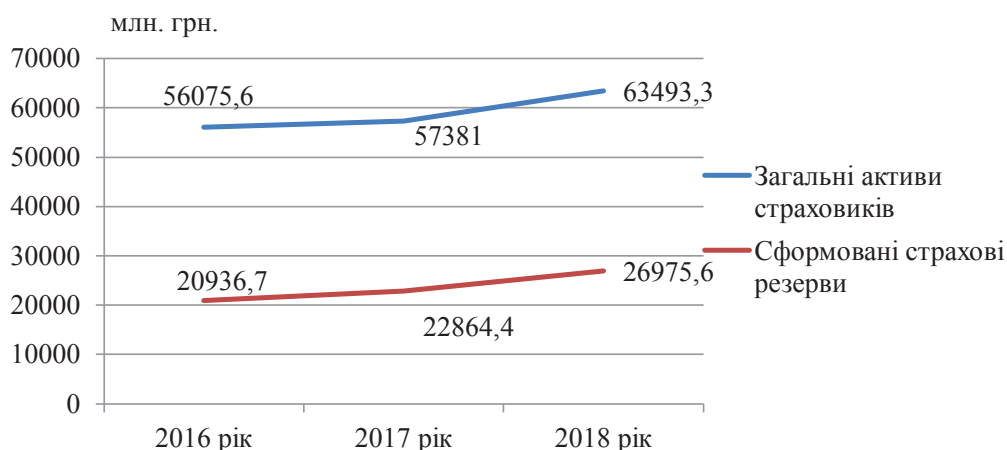

Рис. 1. Динаміка загальних активів та страхових резервів

культуру страхової галузі, яка стримує спроби та помилки – важливий елемент успішних інновацій [6].

При цьому керівники страхової галузі, на жаль, суттєво відстають в інноваційному розвитку від представників інших галузей. Наприклад, лише 35% страховиків дійсно узгоджують інноваційні стратегії із цілями «виробництва» продуктів та послуг, тоді як це роблять 53% передовиків інших галузей. При цьому страховики на 20% рідше узгоджують інноваційні стратегії із цілями зростання.

Зрештою, важливим є також створення спеціалізованих команд – більш високі шанси створити та підтримувати спеціалізовані групи з інновацій, які переважають, і ці команди, скоріше за все, будуть частиною спеціалізованого відділу інновацій. Однак лише 19% керівників страхових компаній повідомляють, що їхні організації мають спеціалізовані відділи інновацій порівняно з 29% представників інших галузей, що є інноваційними лідерами. Також страховики на 9% рідше мають спеціалізований інноваційний персонал.

Сьогодні найуспішніші страхові організації світу заохочують інновації з найрізноманітніших джерел. Вони безпосередньо фінансують нові ідеї та вимірюють ефективність інновацій. Організації-передовики використовують у своєму арсеналі значно більше каналів та джерел вкладу в процеси ідеалізації. Вони швидше використовують як big data, так і аналітику, щоб виявити нові можливості для свого бізнесу.

Керівники страхових компаній оцінюють свої організації на рівні з різними виробниками у використанні big data та опитуванні клієнтів для мотивації інновацій. Однак вони дають своїм організаціям значно нижчі оцінки за використання аналітичних інструментів, інструментів співпраці та середовищ, які працюють на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (рис. 2).

Окрім того, керівники страхових звітів повідомляють, що їхні організації застосовують фінансові показники до інновацій та вимірюють вплив інновацій на ринкові результати з меншою ймовірністю, ніж представники відмінних від страхової галузей. Унаслідок цього постає питання про те, наскільки реальною є їхня оцінка успішності інноваційних проектів, та правильність прийняття управлінських рішень на основі цієї

інформації. Важливою константою в прикладах та статистичних даних, які наведено попередньо, є той факт, що інновації та інноваційні зміни бралися до уваги у повному їх значенні, тобто звичайні оперативні вдосконалення самі по собі не вважаються інноваціями.

Висновки. Сьогодні на інноваційний розвиток вітчизняного страхового ринку впливає ціла низка чинників, серед яких:

- неефективне управління навіть наявними інноваційно-технологічними проектами;
- відсутність раціонально-аналітичного підходу до впровадження інновацій та під час проведення наукових досліджень;
- відсутність «гнучкості» у страховій сфері, майже повна відсутність адаптованості до потреб економіки та інтересів потенційних клієнтів;
- нераціональне використання навіть наявних інвестиційних ресурсів;
- відсутність комплексного підходу до впровадження нових ідей.

Із метою вирішення вищезазначених проблем, перш за все для страхових компаній, було б доцільним ґрунтовне вивчення закордонних практик у сфері впровадження нового забезпечення та технологій. Позитивне значення у подальшому могли б мати прояви більш тісної співпраці між вітчизняними та прогресивними страховими компаніями не лише у консультативному, а й у практичному форматі.

Окрім упровадження інноваційних проектів «з нуля», цілком раціональним було б попереднє застосування на практиці субстратегій – нових технологій, нових каналів, нового демографічного курсу. По суті, всі вони є добре знайомими страховими послугами, але або з удосконаленими окремими характеристиками, або такими, що починають реалізовуватися без залучення посередників (що зменшує вартість послуг), або такими, що підлаштовуються за своєю типологією до нових демографічних груп потенційних клієнтів.

Такі стратегії на перших етапах упровадження є менш затратними, ніж розроблення повноцінних інноваційних продуктів «з нуля», адже база таких продуктів уже є в наявності. Але при цьому вони так чи інакше досягають вищого рівня попиту серед

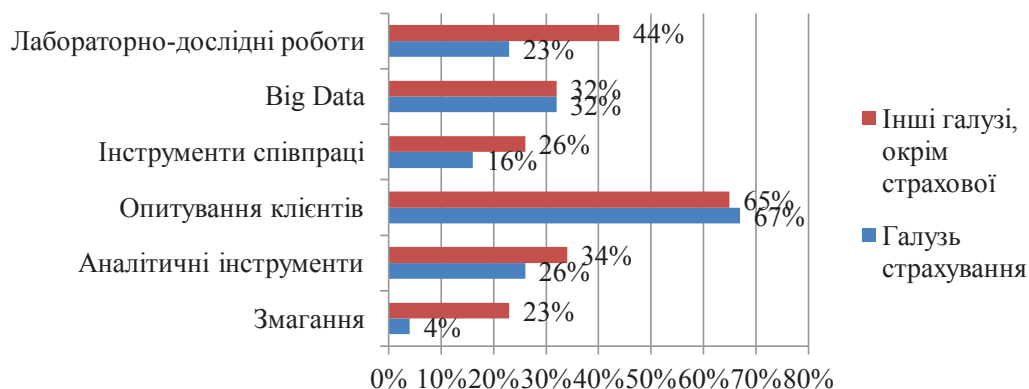

Рис. 2. Канали та інструменти, що застосовуються для створення інноваційних ідей у розрізі галузей

страхувальників та розширюють спектр послуг в арсеналі страхових компаній – відповідно, зростає прибутковість страховиків.

Для полегшення функціонування українських страхових компаній також безумовною є рекомендація щодо повної автоматизації процесів, тобто використання уже відомих штучного інтелекту, big data, Інтернету речей, хмарних обчислень і blockchain-технологій. Як мінімум їх упровадження буде в короткій перспективі окуплене тим фактом, що всі ці проекти сприяють

повноцінній оцінці ризиків під час прийняття їх на страхування, а також попередженню виникнення таких ризиків після укладення страхових полісів.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі може стати аналіз доцільності окремих інноваційних проєктів провідними страховими компаніями України, а також їхнього впливу на фінансовий ринок загалом, на результати діяльності самого страховика, а також соціальну зацікавленість потенційних клієнтів у послугах такого типу.

Список літератури:

1. Базилевич В.Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. Вип. 133. С. 5-8.
2. Приказюк Н.В. Страхування як механізм фінансування ризиків та інструмент страхового захисту держави. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. Вип. 1(28). Т. 2. С. 236–247.
3. Платонов Ю.А. Инновационное развитие страховой деятельности в современной России : автореф. дис. ... канд. экон. наук. Москва, 2007. С. 5.
4. Завьялов С.В. Развитие инновационной деятельности страховых компаний : автореф. дис. ... канд. экон. наук. Москва, 2010. 21 с.
5. Про інноваційну діяльність : Закон України від 5 грудня 2015 р. № 5460-VI / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 20.11.2019).
6. European Commission. Innovation in Services: Issues at Stake and Trends, study coordinated by Jeremy Howells and Bruce Tether under Contract No. INNO03-01, Brussels, 2004.
7. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : офіційний веб-сайт. URL : <https://www.nfp.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2019).
8. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік. URL : https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf (дата звернення: 20.11.2019).
9. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік. URL : <https://forinsurer.com/files/file00634.pdf> (дата звернення: 20.11.2019).
10. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL : <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf> (дата звернення: 20.11.2019).

References:

1. Bazylevych V.D. (2012) Novitni tendentsii ta protyrychchia na strakhovomu rynku Ukrainy. [Recent trends and contradictions in the Ukrainian insurance market.]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*. [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy.], iss. 13, pp. 5-8.
2. Prykaziuk N.V. (2014) Strakhuvannia yak mekhanizm finansuvannia ryzykiv ta instrument strakhovoho zakhystu derzhavy [Insurance as a risk financing mechanism and an instrument of state insurance protection.]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky: zb. nauk. prats.* [Theoretical and applied questions of economics: Coll. Sciences. wash.], vol. 1(28), no. 2, pp. 236–247.
3. Platonov Yu.A. (2007) Innovatsionnoe razvitie strahovoy deyatelnosti v sovremennoy Rossii: Avtoref. dis. na sois. uch. stepeni kand. ekon. nauk. [Innovative development of insurance activity in modern Russia: Abstract. dis. on sois. student degrees of cand. econ. sciences]. Moscow, P. 5.
4. Zavyalov S.V. (2010) Razvitie innovatsionnoy deyatelnosti strahovykh kompaniy: Avtoref. dis. na sois. uch. stepeni kand. ekon. nauk. [Development of innovative activities of insurance companies: Abstract. dis. on sois. student degrees of cand. econ. sciences.] Moscow, 21 p.
5. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 5 hrudnia 2015 r. № 5460- VI [On innovative activity: Law of Ukraine, apl. on December 5, 2015 № 5460-VI]. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (accessed 20 November 2019).
6. European Commission. – Innovation in Services: Issues at Stake and Trends, study coordinated by Jeremy Howells and Bruce Tether under Contract No. INNO03-01, Brussels, 2004.
7. National Commission for the regulation of state regulation of financial services markets: ofitsiyni veb-sait [Official web-site]. Available at: <https://www.nfp.gov.ua/> (accessed 20 November 2019).
8. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2016 rik. [Summary of activities of insurance companies for 2016]. Available at: https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf (accessed 20 November 2019).
9. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2017 rik. [Summary of activities of insurance companies for 2017]. Available at: <https://forinsurer.com/files/file00634.pdf> (accessed 20 November 2019).
10. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2018 rik. [Summary of activities of insurance companies for 2018]. Available at: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf> (accessed 20 November 2019).

ИННОВАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СТРАХОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Ускорение глобализационных и интеграционных процессов сегодня способствует обострению конкуренции на рынке, в частности на рынке финансовых услуг и сегменте страхования как его составляющей. Мощная конкуренция со стороны иностранных страховых организаций объясняется их многолетним опытом, высокими стандартами качества предоставляемых услуг, а также продуктивным инновационно-технологическим прогрессом как на внутреннем, так и внешнем рынке. В таких условиях одним из базовых условий для улучшения уровня конкурентоспособности отечественных страховщиков является инновационное развитие страховой деятельности в Украине. Актуальность данного вопроса обуславливается также необходимостью активизации надлежащего функционирования страхового сегмента Украины как составляющей финансовой системы на почве внедрения инноваций. С целью внедрения в практику новейших средств, программного обеспечения и технологий в страховую деятельность в Украине предварительно нужно провести обзор зарубежного опыта их внедрения, возможных векторов для дальнейшего развития в этой сфере, а также препятствий и возможных проблем в этом направлении, существующих сегодня.

Ключевые слова: инновация, страховой рынок, InsurTech, цели роста, опытно-конструкторские работы.

INNOVATIVE AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

The acceleration of globalization and integration processes today contributes to increased competition in the market – and in particular in the financial services market and the insurance segment as its component. The strong competition from foreign insurance organizations explains with their many years experience, high standards of quality of services provided by them, as well as productive innovative and technological progress in both domestic and foreign markets. In such conditions, one of the basic factors for improving the competitiveness of domestic insurers is the innovative development of insurance activity in Ukraine. Providing a thorough innovative development of the activity of insurance organizations in Ukraine is a basic condition for enabling the proper competitiveness of domestic insurers. The most concentrated for foreign insurance companies today is the priceless competition, which is reflected in particular in innovative development. The relevance of this issue to this is also due to the need to enhance the proper functioning of the insurance segment of Ukraine as a component of the financial system precisely because of the introduction of innovations. In order to introduce into practical use the latest tools, software and technologies in insurance activities in Ukraine, it's important to review the foreign experience in their implementation, possible vectors for further development in this area, as well as obstacles and possible problems in this direction that exist for today. The object of this study is the insurance market of Ukraine. The subject consists of the features of its innovative and technological development in modern marketing conditions. Investigating the Ukrainian insurance market, we will try to identify the key factors that influence the most on its development, and identify the factors that are currently holding back innovative progress for the insurer. That's why, based on the results of this study, we will try to establish the main vectors for strategic development of innovations in the Ukrainian insurance market, and to identify possible examples of sub-strategies for conditions with limited upstream investment flows.

Key words: innovation, insurance market, InsurTech, growth goals, development work.